

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

Warszawa, 15.05.2024

dr hab. Małgorzata Dragan, prof. UW

Katedra Psychologii Zdrowia i Rehabilitacji

Wydział Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Alicji Kozakiewicz

pt. „Relacje romantyczne mierzone skalami SLS-12 i ECR-RS i ich znaczenie dla zdrowia oraz funkcjonowania psychospołecznego w populacji pacjentów i pracowników ochrony zdrowia w okresie pandemii COVID-19”

(przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Zbigniewa Izdebskiego, Uniwersytet Zielonogórski;
dyscyplina: nauki o zdrowiu)

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska Alicji Kozakiewicz składa się zasadniczo ze wstępu w języku polskim oraz cyklu artykułów naukowych, z których trzy zostały opublikowane w czasopiśmie anglojęzycznym, a jeden w czasopiśmie polskim. Konkretnie, są to cztery prace dotyczące takich zagadnień jak: własności psychometryczne nowoutworzonej skali do pomiaru uczucia miłości w związku romantycznym; stres i trudności emocjonalne odczuwane w czasie pandemii COVID-19 przez kobiety i mężczyzn żyjących w związkach romantycznych; jakość komunikacji i poziom trudności w relacjach romantycznych u pracowników służby zdrowia w czasie pandemii; jakość relacji romantycznych a trudności emocjonalne i wzrost potraumatyczny w czasie pandemii.

Zanim przejdę do omówienia artykułów, chciałabym zwrócić uwagę na niektóre inne dokonania doktorantki. Alicja Kozakiewicz ukończyła studia na kierunku psychologia, a także studia pedagogiczne i podyplomowe w zakresie seksuologii. Ma na swoim koncie liczne szkolenia zawodowe, a poza pracą na stanowisku asystentki w Collegium Medicum Uniwersytetu Zielonogórskiego pracuje także jako psycholog w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym. Jest członkinią zespołu akademickiego WHO, uczestniczyła w sześciu projektach naukowych (w różnym charakterze), brała udział w licznych konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych, a poza przedstawionym w ramach rozprawy doktorskiej cyklem artykułów jest współautorką dziewięciu tekstów naukowych, dwóch monografii i dwóch rozdziałów w recenzowanych wydawnictwach. Uważam, że na tym etapie rozwoju naukowego jest to znaczący dorobek, zasługujący na uznanie.

Jeżeli chodzi o ocenę rozprawy, to zacznę od przedstawienia ogólnej opinii na temat zaprezentowanego cyklu publikacji. Artykuły te ukazały się w czasopismach zapewniających recenzje naukowe, a zatem przeszły przez proces oceny merytorycznej. Poza tym należy również zaznaczyć, że zaprezentowany cykl artykułów jest spójny, a zagadnieniem łączącym wszystkie prace jest ocena jakości związków romantycznych oraz jej znaczenie dla dobrostanu psychospołecznego w szczególnym okresie dla całej ludzkości, jakim była pandemia COVID-19. Poza spójnością tematyczną warto także podkreślić znaczenie podejmowanej problematyki – niestety w ostatnich latach w literaturze światowej wcale nie tak często – dla zdrowia publicznego. Rozwijanie wiedzy na temat tego, co sprawia, że ludzie nawiązują i utrzymują satysfakcjonujące, dobre relacje o charakterze romantycznym, i jak wiążą się one z ich zdrowiem psychicznym oraz fizycznym, jest zadaniem o niezwykle istotnym znaczeniu i bardzo się cieszę, że p. Kozakiewicz na tym właśnie zagadnieniu skoncentrowała swoją pracę naukową.

W dalszej kolejności omówię poszczególne teksty (wraz ze wstępem) składające się na recenzowaną rozprawę doktorską, na początku koncentrując się na ich pewnych niedostatkach, a następnie dokonam podsumowania całego cyklu artykułów.

Pierwszy z zaprezentowanych artykułów dotyczy oceny podstawowych własności psychometrycznych nowej skali do pomiaru miłości doświadczanej w związku romantycznym. Jest to autorska skala o nazwie *The Short Love Scale* (SLS-12). W tekście opisany został proces konstrukcji narzędzia oraz przedstawione zostały wyniki analiz własności psychometrycznych narzędzia, w tym przeprowadzonych zgodnie z zaleceniami ekspertów analiz czynnikowych, confirmacyjnej (CFA) i eksploracyjnej (EFA). Badanie przeprowadzono na grupie 941 osób, które uczestniczyły w wywiadach przeprowadzonych metodą CAWI i były pacjentami z populacji ogólnej, którzy leczyli się w czasie pandemii (informacja ze Wstępu, s. 26). Do pracy tej mam pewne uwagi, na które nie znalazłam odpowiedzi we wprowadzeniu. Po pierwsze, odczuwam niedosyt odnośnie do części teoretycznej pracy. Autorzy wskazują, że SLS-12 powstała na bazie teorii miłości, jednak wywód teoretyczny nie jest do końca klarowny. Które z teorii były brane pod uwagę – czy wszystkie opisane, czy tylko wybrane? Jak

badane uczucie miłości ma się do poczucia satysfakcji ze związku? Analiza pozycji SLS-12 wskazuje, że są to dosyć ogólne deklaracje dotyczące tego, jak postrzegany jest przez każdego z partnerów oddzielnie ich wzajemny stosunek do siebie. W tekście brakuje mi jednak pogłębienia omawianych zagadnień, chociaż zdaję sobie sprawę, że zapewne ze względu na limit słów określany dla artykułów naukowych przez redakcje czasopism możliwości w tym zakresie były ograniczone. Ponadto, z jakiego powodu przy konstrukcji narzędzia zdecydowano się właśnie na liczbę mnogą – „my”? Nie znalazłam wyjaśnienia, jaki zamysł stał za tym rozwiązaniem. Ponadto brakuje jasnego określenia nazw czynników uzyskanych dla rozwiązania opartego na wynikach EFA (Figure 2, s. 10) – rozumiem, że są one tożsame z nazwami przedstawionymi dla modelu wywiedzionego z teorii (Figure 1, s. 9). Szkoda, że nie przeprowadzono analizy test-retest, którą można by przeprowadzić na podstawie odrębnego badania (problem ten autorzy wskazali w pracy jako jedno z jej ograniczeń).

Drugi z tekstów koncentrował się na określeniu nasilenia stresu związanego z pandemią oraz trudności emocjonalnych w dużej grupie kobiet i mężczyzn – jak rozumiem, również pacjentów z populacji ogólnej, którzy leczyli się w czasie pandemii (czy to była ta sama grupa, jak w przypadku badania 1, tylko powiększona o dalsze osoby?). Ogółem uwzględniono wyniki od 1405 osób (badanie CAWI). Mam tutaj niewiele uwag: na stronie 3 tego tekstu istnieje wzmianka o różnicach w zakresie ról płciowych, ale brakuje odniesienia do źródeł twierdzenia o istocie tych różnic, nie mówiąc o pogłębieniu zagadnienia (znów zapewne ograniczeniem był limit stron). Jak rozumiem, trudności emocjonalne były mierzone za pomocą jednego pytania o uczucia spowodowane pandemią, z możliwością odniesienia się do czterech stanów emocjonalnych (frustracja/niepewność co do przyszłości, samotność, złość i lęk). Brakuje tu podania informacji, czy skala ta została stworzona na potrzeby badania, czy też była już wcześniej używana. Uważam także, że dla wszystkich zmiennych włączonych do modelu SEM uzasadnienie ich wyboru powinno zostać podane w sposób bardziej klarowny (s. 6, ostatni akapit). Brakuje podsumowania wniosków płynących z badań na temat czynników ryzyka nasilonego stresu odczuwanego w czasie pandemii.

W kolejnym z tekstów składających się na recenzowaną rozprawę doktorską, autorzy skoncentrowali się na kwestii jakości komunikacji oraz trudnościach występujących w bliskich związkach pracowników służby zdrowia w czasie pandemii COVID-19. W opisywanym w artykule badaniu uwzględniono łącznie 2303 osób z różnych grup zawodowych pracowników służby zdrowia, a więc zarówno pielęgniarki, jak i lekarzy, oraz przedstawicieli innych zawodów. Z tych osób 1791 pozostawało w związkach romantycznych. W odniesieniu do tego tekstu mam jedynie pytanie o to, z jakiego powodu wybrano 12 spośród 18 pozycji skali HP-CSS? (nie jest to klarownie wytłumaczone). Co do ostatniego z uwzględnionych tekstów, w języku polskim, brakuje mi dokładniejszej informacji, do jakich stresorów traumatycznych odnosiły się osoby badane wypełniając kwestionariusz PTG. Z tekstu źródłowego na temat tego narzędzia wynika, że został on opracowany na potrzeby badań prowadzonych w czasie pandemii i to pandemia jest właśnie tym stresorem, do którego mają odnosić

się respondenci. Informacja ta umyka jednak w tekście przedstawionym w ramach rozprawy, poza tym brakuje dyskusji na temat postrzegania samej pandemii przez ludzi w kategoriach (silnego) stresora bądź stresora traumatycznego – albo jeszcze inaczej. Z badań przeprowadzonych na ten temat wynika bowiem, że pandemia niekoniecznie musiała być postrzegana przez wszystkich w kategoriach traumy – dla niektórych niekoniecznie była źródłem stresu i miała charakter raczej wydarzenia neutralnego lub nawet pod wieloma względami pozytywnego.

Jeżeli chodzi o uwagi dotyczące wstępu poprzedzającego cykl to Autorka przedstawiła w nim główne założenia badań, których rezultaty opublikowane zostały w artykułach składających się na cykl w ramach rozprawy doktorskiej. We wstępie opisane zostały cele i problemy badawcze (tu ad punktu drugiego: trudno mówić jest o wpływie jakości związku romantycznego na postrzegany stres w przypadku badań o charakterze korelacyjnym, nie badano także zmienności odczuwanego stresu w czasie), a następnie badania zaprezentowane w poszczególnych tekstach. Całość wieńczy obszernie przedstawienie wniosków, niestety brakuje dobrego podsumowania i ogólnej dyskusji wyników. Przyznam, że to wprowadzenie trochę mnie rozczarowało – w czasie lektury miałam wrażenie pewnego chaosu w prezentowaniu omawianych treści i braku ich pogłębienia, a to mogło by stanowić ważne uzupełnienie siłą rzeczy ograniczonych analiz teoretycznych przedstawionych w opublikowanych artykułach. Na przykład część teoretyczna w rozdziale 3.1. jest wyjątkowo lakoniczna, a informacje dotyczące źródeł danych pojawiają się dopiero we Wnioskach (to powinno być podane wcześniej). Biorąc pod uwagę fakt, że przedstawiona rozprawa opiera się o cykl artykułów, spodziewałam się znacznie bardziej pogłębionego i klarownego wywodu teoretycznego właśnie w tej części pracy.

Koncentrując się do tej pory - z obowiązku recenzenckiego - na w pewnym stopniu krytycznej ocenie całości przedstawionej rozprawy doktorskiej, pragnę podkreślić, że uwagi te nie mają charakteru zasadniczego, a jedynie drugoplanowy, a w dodatku dyskusyjny. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę, że Autorka przedstawiła w ramach rozprawy doktorskiej cztery dosyć porządnie napisane, dobrej jakości prace, które zostały opublikowane w czasopismach naukowych, gdzie przeszły już przez proces recenzji. We wszystkich tych pracach zaprezentowane zostały badania przeprowadzone na dużych próbach, w dodatku wybranych celowo (pacjenci, pracownicy służby zdrowia), a także przedstawiono złożone analizy statystyczne uzyskanych rezultatów. Udział w tych dokonaniach potwierdza wysokie kompetencje Autorki w prowadzeniu badań naukowych. Ponadto, zrealizowała ona badania w ramach zespołu badawczego, stając się liderką w przypadku aż trzech z czterech artykułów, w tym dwóch w języku angielskim. Świadczy to o umiejętności pracy w zespole i współpracy naukowej oraz potencjale do publikowania w obiegu międzynarodowym, które to umiejętności są kluczowe w pracy naukowców działających we współczesnym świecie. Potwierdzeniem kompetencji Autorki w zakresie prowadzenia badań naukowych jest także zaawansowana analiza własności psychometrycznych autorskiej skali SLS-12, przedstawiona w pracy stanowiącej ważny element przedstawionej rozprawy doktorskiej. Biorąc pod uwagę jakość artykułów naukowych przedstawionych

do oceny, jak i dotychczasową ścieżkę zawodową doktorantki, w ramach której angażowała się w wiele przedsięwzięć naukowych, należy podkreślić jej dojrzałość jako badaczki, przekładającą się na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Podsumowanie

Rozprawę doktorską mgr Alicji Kozakiewicz oceniam pozytywnie. Wskazałam na pewne jej niedostatki, jednak nie mają one wielkiego wpływu na ogólnie pozytywną całościową ocenę przedstawionego mi do recenzji dzieła. Autorka wykazała się wystarczającą ogólną wiedzą teoretyczną, którą prezentuje zarówno w poszczególnych artykułach składających się na cykl publikacji, jak i we wstępie do rozprawy. Uważam jedynie, że być może pewne partie tekstu w tym wprowadzeniu mogłyby zostać omówione w sposób bardziej pogłębiony. Wskazanie celów pracy i opisy założeń badań własnych, a przede wszystkim same przeprowadzone badania to osiągnięcia z nawiązką wystarczające, aby uznać, że ten cykl prac stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Autorka, planując i przeprowadzając w ramach współpracy naukowej takie badania – mimo, że nie wolne od ograniczeń – potwierdziła tym samym umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. **Biorąc pod uwagę wszystkie wskazane przeze mnie argumenty, sądzę, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z tym uważam, że Pani mgr Alicja Kozakiewicz powinna zostać dopuszczona do dalszych etapów postępowania doktorskiego.**